

Το ανέφικτο status quo

Η Αριστερά αρέσκεται να μιλά με μια δόση ρομαντισμού για έναν κόσμο «διαφορετικό» που πρώτα πρέπει να φανταστούμε και μετά να υλοποιήσουμε. Αυτού του είδους ο ρομαντισμός δημιουργεί δύο ειδών αντιδράσεις. Από τη μια, λόγω βεβαρημένου παρελθόντος, πολλοί φοβούνται ότι αυτός ο κόσμος, ο «διαφορετικός», δεν θα είναι η ρομαντική ουτοπία ενός Τσε αλλά η δυστοπία ενός Πολ Ποτ. Άλλοι πάλι απλώς φοβούνται πως το να οραματιζόμαστε εναλλακτικές προς τη σκληρή πραγματικότητα καταστάσεις αποτελεί, ιδίως σε περίοδο κρίσης, μια πολυτέλεια που δεν δικαιούμαστε.

Αυτή η σύγκρουση μεταξύ του συντηρητικού ρεαλισμού και του ριζοσπαστικού ρομαντισμού χαρακτηρίζει τις κοινωνίες από τη Γαλλική Επανάσταση, για να μην πω από καταβολής κόσμου. Σήμερα, όμως, σε αυτήν τη συγκυρία κρίσης της ευρωζώνης, κάτι έχει αλλάξει. Συγκεκριμένα, αυτό το δίπολο ρεαλισμού-ρομαντισμού φαίνεται να καταλύεται - τουλάχιστον προσωρινά.

Η σημερινή συγκυρία αποτελεί πράγματι μια μοναδική εξαίρεση σε αυτό τον κανόνα. Η κρίση στην ευρωζώνη κατάφερε να δημιουργήσει μια δυναμική η οποία εγγυάται την κατάρρευση του όλου οικοδομήματος εάν κι εφόσον προκριθεί η ατραπός του συντηρητικού «ρεαλισμού». Η ιδέα ότι η Ευρώπη θα βγει από την παρούσα κρίση της ακολουθώντας την πεπατημένη των αργών, αλλά σταθερών βημάτων (τη μέθοδο που καθιερώθηκε τις τελευταίες δεκαετίες), χωρίς ριζικές μεταρρυθμίσεις για τις οποίες οι εθνικές ελίτ των πλεονασματικών χωρών δεν είναι ακόμα έτοιμες, είναι καταδικασμένη στην αποτυχία. Το γεγονός ότι έως τώρα ο συντηρητικός ρεαλισμός πέτυχε να δημιουργήσει αυτό που μέχρι πρότινος γνωρίζαμε ως Ενωμένη Ευρώπη δεν σημαίνει ότι έχει ελπίδες επιτυχίας σήμερα.

Για να το πω απλά, κάποια στιγμή στην εξέλιξη των θεσμών γίνεται ένα σημαντικό βήμα το οποίο επιφέρει μια σημαντική μετάλλαξη στο όλο σύστημα. Από εκεί και πέρα, αφού περάσουμε το σημείο μη επιστροφής, μια κρίση που προηγουμένως θα ήταν αντιμετωπίσιμη με αργά, σταθερά βήματα, ξάφνου παίρνει διαστάσεις και τροπή που απαιτεί ριζικές, γοργές αλλαγές. Χωρίς αυτές, το όλο οικοδόμημα καταρρέει.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση περάσαμε το σημείο μη επιστροφής όταν δημιουργήσαμε το ευρώ. Ένα νομισματικό σύστημα το οποίο, έτσι όπως δημιουργήθηκε, δεν μπορούσε να επιβιώσει από τη μεγάλη χρηματοπιστωτική καθίζηση του 2008. Από εκείνη τη στιγμή, η συντηρητική αντίδραση της ευρωπαϊκής ηγεσίας, που προσπάθησε να αντιδράσει με τη γνώριμη μέθοδο της βήμα προς βήμα προσέγγισης, έθεσε την ευρωζώνη στη διαδικασία της αποδόμησης. Το δικό μας Μνημόνιο ήταν το πατρών πάνω στο οποίο κόπηκε και ράφτηκε η «συνολική» αντιμετώπιση, με αποτέλεσμα το φαινόμενο του ντόμινο, το οποίο σήμερα καταδικάζει την Ισπανία σε κατάρρευση και που πολύ σύντομα θα χτυπά την πόρτα των Παρισίων.

Σε αυτό το σκηνικό η συζήτηση για επαναδιαπραγμάτευση του δικού μας Μνημονίου είναι άνευ ουσίας. Είναι δυνατόν να αλλάξει ουσιαστικά το δικό μας Μνημόνιο αλλά όχι της Πορτογαλίας, χωρίς ν' αλλάξει η πολιτική οικονομικής ασφυξίας της Ισπανίας, της Ιρλανδίας, της Ολλανδίας ακόμα; Από την άλλη, είναι εξίσου ανέφικτο το να παραμείνουμε (ακόμη κι αν σχηματιστεί μνημονιακή κυβέρνηση) πιστοί στον δρόμο που χάραξε η κ. Μέρκελ με τους διάφορους δικούς μας Κουίσιλιγκ. Γιατί; Επειδή η συστημική καθίζηση της ευρωζώνης θα εγγυάται συνεχείς «υστερήσεις», ανεξαρτήτως του ενθουσιασμού με τον οποίο εφαρμόζονται τα «προγράμματα» λιτότητας και διαρθρωτικών αλλαγών, όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και πανευρωπαϊκά.

Βρισκόμαστε, λοιπόν, στην ενδιαφέρουσα ιστορική στιγμή που το ευρωπαϊκό status quo δεν είναι... εφικτό. Η σημερινή Ευρώπη είναι πλέον δυναμικά ανέφικτη. Μόνο μια «διαφορετική» Ευρώπη είναι εφικτή.

Αν το χαστούκι που αποτελεί για την Ευρώπη μια (για κάποιο χρόνο) ακυβέρνητη Ελλάδα, μαζί με μια ανερχόμενη Αριστερά που απαιτεί τη «διαφορετική» Ευρώπη, ξυπνήσει την ήπειρό μας

από τον λήθαργο που την υπονομεύει, τότε υπάρχει μια αμυδρή ελπίδα το «εφικτό» και το «διαφορετικό» να συνδυαστούν υπέρ όλων.